Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2013. gada 24. janvārī*

EKL 43. un 49. pants — Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir piešķirtas ekskluzīvas tiesības azartspēļu norises nodrošināšanai, pārvaldībai, organizēšanai un rīkošanai vienam uzņēmumam, kas ir biržā kotēta akciju sabiedrība — Azartspēļu reklāma un paplašināšanās citās Eiropas Savienības dalībvalstīs — Valsts veikta kontrole

Apvienotās lietas C-186/11 un C-209/11

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Symvoulio tis Epikrateias* (Grieķija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti 2011. gada 21. janvārī un kas Tiesā reģistrēti attiecīgi 2011. gada 20. aprīlī un 2011. gada 4. maijā, tiesvedībās

Stanleybet International Ltd **(C-186/11),**

William Hill Organization Ltd **(C-186/11),**

William Hill plc **(C-186/11),**

Sportingbet plc **(C-209/11)**

pret

Ypourgos Oikonomias kai Oikonomikon,

Ypourgos Politismou,

piedaloties

Organismos prognostikon agonon podosfairou AE (OPAP).

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], kas pilda ceturtās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente), A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerāladvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],

sekretāre L. Hjūleta [*L. Hewlett*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2012. gada 13. jūnija tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – grieķu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Stanleybet International Ltd* vārdā – *G. Dellis*, *P. Kakouris* un *G. Troufakos*, *dikigoroi*, kā arī *R. A. Jacchia*, *I. Picciano*, *A. Terranova* un *D. Agnello*, *avvocati*,

— *William Hill Organization Ltd* un *William Hill plc* vārdā – *G. A. Antonakopoulos*, *dikigoros*,

— *Sportingbet plc* vārdā – *S. Alexandris* un *P. Anestis*, *dikigoroi*,

— *Ypourgos Oikonomias kai Oikonomikon* un *Ypourgos Politismou vārdā* – *S. Detsis*, pārstāvis,

— *Organismos prognostikon agonon podosfairou AE* (*OPAP*) vārdā – *G. Gerapetritis* un *G. Ganotis*, *dikigoroi*,

— Grieķijas valdības vārdā – *G. Papadaki* un *E.-M. Mamouna*, kā arī *E. Synoikis* un *I. Bakopoulos*, pārstāvji,

— Beļģijas valdības vārdā – *M. Jacobs* un *L. Van den Broeck*, pārstāves, kurām palīdz *P. Vlaemminck*, *advocaat*,

— Polijas valdības vārdā – *D. Lutostańska*, kā arī *P. Kucharski* un *M. Szpunar*, pārstāvji,

— Portugāles valdības vārdā – *A. Silva Coelho*, pārstāve,

— Eiropas Komisijas vārdā – *M. Patakia* un *I. Rogalski*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2012. gada 20. septembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz EKL 43. un 49. panta interpretāciju.

2 Šie lūgumi ir tikuši iesniegti divās tiesvedībās: pirmajā (C-186/11) – starp *Stanleybet International Ltd* (turpmāk tekstā – "*Stanleybet*"), kā arī *William Hill Organization Ltd* un *William Hill plc* (turpmāk tekstā kopā – "*William Hill*") un otrajā (C-209/11) – *Sportingbet plc* (turpmāk tekstā – "*Sportingbet*") un *Ypourgos Oikonomias kai Oikonomikon* (ekonomikas un finanšu ministrs) un *Ypourgos Politismou* (kultūras ministrs) par Grieķijas iestāžu netieši izteiktu atteikumu attiecībā uz *Stanleybet*, *William Hill* un *Sportingbet* iesniegtajiem lūgumiem atļaut sniegt derību pakalpojumus Grieķijā. *Organismos prognostikon agonon podosfairou AE* (*OPAP*) (turpmāk tekstā – "*OPAP*") ir persona, kas iestājusies lietā katrā no šiem strīdiem.

Atbilstošās tiesību normas

Grieķijas tiesības

Likums 2433/1996

3 No Likuma Nr. 2433/1996 (*FEK* A' 180), ar kuru izveidots valsts monopols azartspēļu organizēšanas nozarē, anotācijas izriet, ka šī tiesību akta galvenais mērķis ir novērst prettiesiskas derības, kuras "pēdējos gados [Grieķijā] ir ieņēmušas epidēmijas apmērus", bet vajadzība palielināt ienākumus par sportu ir papildu mērķis. Turklāt anotācijā ir noteikts, ka, "lai palielinātu prettiesisku derību, kurām *inter alia* ir tieša iedarbība uz eksporta valūtu, jo sabiedrības, kuras regulāri organizē prettiesiskas derības Grieķijā, sadarbojas ar ārvalsts sabiedrībām un tāpat veic šādas derības to vārdā, apkarošanas efektivitāti [Grieķijā], tiek uzskatīts par vajadzīgu visa veida derībām noteikt biļeti [..]".

4 Šī likuma 2. un 3. pantā ir paredzēts:

"2. pants

1. Prezidenta dekrēts [..] pilnvaro izdot derību biļeti ar "noteiktu vai mainīgu laimestu" attiecībā uz visiem individuāliem vai komandas sporta veidiem un pasākumiem, kuru būtība ir pielīdzināma derībām [..]. [*OPAP*] tiek iecelta par attiecīgo biļešu administratori [..].

2. Personai, kura organizē derības bez šādas atļaujas [..], ir piespriežams brīvības atņemšanas sods [..].

3. pants

1. Ikgadējās izmaksas par spēļu reklāmu [..], kuras organizē vai kuras nākotnē būs jāorganizē *OPAP*, tiek sadalītas proporcionāli starp *OPAP* un citām organizācijām, kas piedalās to tiesību īstenošanā, kuras izriet no katras *OPAP* spēles [..].

5. *OPAP* ir tiesības bez maksas reklāmai izmantot līdz 10 % no valsts, pašvaldības un komūnu stadionu un sporta zāļu platības, lai tajās uzkārtu reklāmas plakātus par savām precēm [..]."

Prezidenta dekrēts 228/1999

5 Prezidenta dekrēta 228/1999 (*FEK* A' 193) 1. un 2. pantā ir noteikts:

"1. pants

Izveido akciju sabiedrību [*OPAP*]. [..] Tā darbojas sabiedrības interesēs atbilstīgi privātā sektora principiem. [..]

2. pants

"1. [*OPAP*] mērķis ir:

a) tieši vai sadarbībā ar trešajām personām organizēt, rīkot un nodrošināt derību norisi par *PRO-PO* [futbola spēļu prognozēm] [..], kā arī visām citām azartspēlēm, ko valde var nolemt nākotnē organizēt visā valstī un ārzemēs Grieķijas valsts vārdā [..];

b) ekskluzīvas tiesības nodrošināt iepriekš minētās spēles, kā arī jebkuras citas spēles, kuru norise tiks nodrošināta nākotnē, ir sabiedrībai [OPAP], kura darbojas Grieķijas valsts vārdā [..]."

Likums 2843/2000

6 Likuma 2843/2000 (*FEK* A' 219), kurā grozījumi izdarīti ar Likumu 2912/2001 (*FEK* A' 94; turpmāk tekstā – "Likums 2843/2000"), 27. pantā ir noteikts:

"1. Valsts ar Atēnu vērtspapīru biržas starpniecību ieguldītājiem var piedāvāt akcijas, kuru daudzums nepārsniedz 49 % no [*OPAP*] pašreizējā akciju kapitāla.

2.

a) Ar līgumu, kas noslēgts starp Grieķijas valsti, ko pārstāv finanšu ministrs un par sporta jomu atbildīgais kultūras ministrs [..], un *OPAP*, sabiedrībai *OPAP* uz divdesmit (20) gadiem tiek piešķirtas tiesības saistībā ar tās pašlaik pārvaldīto spēļu, kā arī spēļu "Bingo Lotto", "Kino" [..] norises nodrošināšanu, pārvaldīšanu, organizēšanu un rīkošanu saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem [..]

b) Ar *OPAP* valdes lēmumu, ko apstiprinājis finanšu ministrs un par sporta jomu atbildīgais kultūras ministrs, tiek izdoti katras *OPAP* spēles noteikumi, kuros ir reglamentēti aspekti saistībā ar spēļu priekšmetu, to vispārīgo organizēšanu un norisi, kā arī ar norises ekonomiskajiem nosacījumiem un it īpaši procentiem, ko kā laimestu izmaksā spēlētājiem, laimesta procentiem katrai laimētāju kategorijai, cenu par sleju un procentu maksām, kas pienākas aģentiem. [..]

c) Iepriekš 2. punkta a) apakšpunktā minētajā līgumā ir noteikti nosacījumi, atbilstoši kuriem sabiedrība *OPAP* var īstenot un atjaunot minētajā punktā paredzētās tiesības, samaksa par minēto tiesību piešķiršanu, tās iekasēšanas kārtība, *OPAP* īpašie pienākumi un it īpaši pienākumi, kuri izriet no procedūru pārskatāmības principa, ko ievēro spēļu norises laikā, un no principa, kurš paredz sabiedriskās kārtības un spēlētāju aizsardzību [..].

9.

a) Ja likumā ir atļauts organizēt jebkuru jaunu spēli papildus iepriekš 2. punkta a) apakšpunktā paredzētajām, tiek izveidota [..] īpaša komisija, kuras uzdevums ir paredzēt noteikumus un nosacījumus, kā arī noteikt samaksu, par kādu sabiedrībai *OPAP* piešķirt tiesības nodrošināt spēles norisi. Ja *OPAP* atsakās uzņemties spēles norises nodrošināšanu, to var uzņemties pati valsts. Ja kādas konkrētas spēles norises nodrošināšanu ir atļauts uzticēt trešajai personai, samaksa nevar būt zemāka par to, kas piedāvāta sabiedrībai *OPAP*. Nākotnē katru spēli, kura saistīta ar sporta pasākumiem, var organizēt tikai un vienīgi *OPAP*."

Likums 3336/2005

7 Ar Likuma 3336/2005 (*FEK* A' 96) 14. panta 1. punktu tika grozīts Likuma 2843/2000 27. pants, kurā kopš tā laika ir paredzēts:

"Valsts ar Atēnu biržas starpniecību ieguldītājiem var piedāvāt akcijas, kuru daudzums nepārsniedz 66 % no [*OPAP*] attiecīgā akciju kapitāla. Valsts dalības kvota attiecīgajā *OPAP* akciju kapitālā nevienā brīdī nedrīkst būt mazāka par 34 %."

Likums 3429/2005

8 No Likuma 3429/2005 (*FEK* A'314) 20. panta izriet, ka valsts tiesības iecelt lielāko valdes locekļu daļu tika atceltas.

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

9 *Stanleybet*, *William Hill* un *Sportingbet* ir sabiedrības, kuras ir dibinātas Apvienotajā Karalistē, kur tām ir tiesības organizēt azartspēles.

10 Kā izriet no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, Grieķijā ar Likumu 2433/1996 un Likumu 2843/2000, kā arī starp *OPAP* un Grieķijas valsti 2000. gadā noslēgto līgumu ekskluzīvās tiesības azartspēļu un derību biļetes ar noteiktu vai mainīgu laimestu norises nodrošināšanai, pārvaldībai, organizēšanai un rīkošanai uz 20 gadiem, proti, līdz 2020. gadam, tika piešķirtas *OPAP*.

11 *OPAP*, kurš sākotnēji bija valsts uzņēmums, kas pilnībā piederēja Grieķijas valstij, 1999. gadā tika pārveidots akciju sabiedrībā, un 2001. gadā tā akcijas tika kotētas Atēnas biržā, bet valstij pēc šīs akciju kotēšanas uzsākšanas biržā piederēja 51 % no *OPAP* pamatkapitāla.

12 2005. gadā valsts nolēma kļūt par mazākuma akcionāri, saglabājot tikai 34 % no *OPAP* akcijām. Kopš Likuma 3336/2005 stāšanās spēkā, pat ja Grieķijas valsts arī saglabātu tikai mazākuma dalību *OPAP* kapitālā, tai tomēr būtu tiesības iecelt vairākumu šīs sabiedrības valdes locekļu. Šīs tiesības tai tika atņemtas ar Likuma 3429/2005 20. pantu, jo šīs priekšrocības bija pretrunā kodificētajam Likumam 2190/1920 par valsts akciju sabiedrībām (*FEK* A' 37), jo šajā likumā bija paredzēts, ka valsts akciju sabiedrību valdes locekļi ir jāievēl tikai kopsapulcē.

13 Grieķijas valsts tomēr turpināja pārraudzīt *OPAP*, tostarp apstiprinot noteikumus par tās darbību un uzraugot spēļu organizēšanas procedūru. Tomēr iesniedzējtiesas tiesnešu vairākums uzskata, ka valsts uzraudzīja *OPAP* tikai virspusēji.

14 *OPAP* savu darbību izvērsa gan Grieķijā, gan ārpus tās. 2005. gada 31. martā *OPAP*, pamatojoties uz Grieķijas un Kipras nolīgumu šajā jomā, jau bija izveidojusi 206 aģentūras Kiprā. Turklāt *OPAP*, lai paplašinātu savas darbības Kiprā, 2003. gadā izveidoja sabiedrību *OPAP Kyprou* un 2004. gadā – sabiedrību *OPAP International*.

15 Nav strīda par to, ka *OPAP* nosaka maksimālo ieguldījuma, kā arī laimesta apmēru par biļeti, nevis par spēlētāju un ka, runājot par tās organizēto azartspēļu reklāmu, attiecībā uz to ir paredzēti preferenciāli nosacījumi, jo tai ir tiesības bez maksas izmantot līdz 10 % no platības reklāmai valsts, pašvaldības vai komūnas stadionos un spēļu zālēs.

16 2004. gada 25. novembrī *Stanleybet* cēla prasību iesniedzējtiesā atcelt Grieķijas iestāžu netieši izteiktu atteikumu apmierināt tā lūgumu par atļauju Grieķijas teritorijā organizēt sporta derības. Divas citas prasības ar līdzīgu priekšmetu iesniedzējtiesā cēla attiecīgi *William Hill* 2007. gada 18. jūlijā un *Sportingbet* 2007. gada 5. janvārī. *Sportingbet* arī lūdza atļauju organizēt jau Grieķijas tirgū esošās azartspēles. *OPAP* tika atļauts iestāties lietā šajās tiesvedībās.

17 Saskaņā ar iesniedzējtiesas tiesnešu vairākuma viedokli pamatlietās apspriestais valsts tiesiskais regulējums, ar kuru *OPAP* ir piešķirts monopolstāvoklis, nevar tikt uzskatīts par attaisnojamu saskaņā ar EKL 43. un 49. pantu. Viņi uzskata, ka valsts tiesiskajam regulējumam, kurš ir radījis šo stāvokli, nav attaisnojuma, ņemot vērā vajadzību saskaņoti un efektīvi samazināt azartspēļu piedāvājumu un ierobežot ar to saistītās darbības. Šādu ierobežojumu arī neattaisno deklarētais mērķis cīnīties ar noziedzību azartspēļu jomā, jo, kā uzskata iesniedzējtiesas tiesnešu vairākums, azartspēļu nozares paplašināšanās Grieķijā nevar tikt atzīta par kontrolētu.

18 Saskaņā ar iesniedzējtiesas tiesnešu mazākuma viedokli pamatlietās apspriestajā valsts tiesiskajā regulējumā paredzētais monopolstāvoklis ir attaisnots saskaņā ar EKL 43. un 49. pantu, jo šī tiesiskā regulējuma galvenais mērķis ir nevis vajadzība samazināt azartspēļu piedāvājumu, bet cīnīties pret noziedzību azartspēļu jomā – mērķis, kuru īsteno ar azartspēļu nozares kontrolētu paplašināšanas politiku.

19 Šādos apstākļos *Symvoulio tis Epikrateias* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai ar EKL 43. un 49. pantu ir saderīgs valsts tiesību akts, kas, lai ierobežotu azartspēļu piedāvājumu ekskluzīvas tiesības saistībā ar azartspēļu norises nodrošināšanu, pārvaldību, organizēšanu un rīkošanu, piešķir tikai vienam uzņēmumam, kurš izveidots akciju sabiedrības formā un kotēts biržā, ja minētais uzņēmums turklāt arī reklamē sevis organizētās azartspēles, paplašina savu darbību un veic to citās valstīs, ja spēlētāju dalība ir brīva un ja derību un laimesta maksimāli pieļaujamā summa tiek noteikta katrai biļetei, nevis katram spēlētājam?

2) Ja atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir noliedzoša, vai ar EKL 43. un 49. pantu ir saderīgs valsts tiesību akts, kurā noziedzības apkarošanas nolūkā, īstenojot kontroli pār attiecīgajā nozarē aktīvo uzņēmumu darbību, lai nodrošinātu, ka minētā darbība norisinās tikai kontrolētās sistēmās, ekskluzīvās tiesības azartspēļu norises nodrošināšanai, pārvaldībai, organizēšanai un rīkošanai tiek piešķirtas tikai vienam uzņēmumam, arī tad, ja minētās piešķiršanas dēļ attiecīgais piedāvājums neierobežoti paplašinās? Vai, lai minēto ierobežojumu varētu uzskatīt par piemērotu noziedzības apkarošanas mērķa sasniegšanai, katrā ziņā ir noderīgi tomēr kontrolēt piedāvājuma paplašināšanos, proti, nodrošināt, lai tā nepārsniegtu minētā mērķa sasniegšanai vajadzīgo? Ja minētā paplašināšanās tomēr ir jākontrolē, vai no tāda viedokļa to var uzskatīt par kontrolētu, ja minētajā nozarē tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības struktūrai, kurai piemīt pirmajā prejudiciālajā jautājumā uzskaitītās īpašības? Visbeidzot, ja uzskata, ka konkrēto ekskluzīvo tiesību piešķiršanas dēļ tiek kontrolēti paplašināts azartspēļu piedāvājums, vai piešķiršana tikai vienam uzņēmumam pārsniedz vajadzīgo tajā ziņā, ka to pašu mērķi var pienācīgi sasniegt, minētās tiesības piešķirot vairākiem uzņēmumiem?

3) Ja, atsaucoties uz iepriekšējiem diviem prejudiciālajiem jautājumiem, tiktu nospriests, ka ekskluzīvu tiesību piešķiršana ar konkrētajiem valsts noteikumiem saistībā ar azartspēļu norises nodrošināšanu, pārvaldību, organizēšanu un rīkošanu nav saderīga ar EKL 43. un 49. pantu:

a) vai saskaņā ar minētajiem Līguma noteikumiem ir pieļaujams, ka valsts iestādes pārejas periodā, kas vajadzīgs, lai pieņemtu ar EK līgumu saderīgus noteikumus, pārtrauc izskatīt pieteikumus par minēto darbību uzsākšanu, kurus iesnieguši citās dalībvalstīs likumīgi reģistrēti subjekti;

b) ja atbilde ir apstiprinoša, pamatojoties uz kādiem kritērijiem nosaka šāda pārejas perioda ilgumu;

c) ja pārejas periods netiek atļauts, pamatojoties uz kādiem kritērijiem valsts iestādēm ir jāvērtē attiecīgie pieteikumi?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo un otro jautājumu

20 Ar pirmo un otro jautājumu, kurus ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai EKL 43. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietās, saskaņā ar kuru ekskluzīvas tiesības saistībā ar azartspēļu norises nodrošināšanu, pārvaldību, organizēšanu un rīkošanu ir piešķirtas vienam uzņēmumam, ciktāl, lai arī valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir gan ierobežot azartspēļu piedāvājumu, gan arī apkarot ar azartspēlēm saistītu noziedzību, uzņēmums, kuram ir piešķirtas šīs tiesības, īsteno ekspansionisku komerciālo politiku.

21 Nav strīda par to, ka dalībvalsts tiesiskais regulējums, kā to ir aprakstījusi iesniedzējtiesa, ir uzskatāms par EKL 49. pantā garantētās pakalpojumu sniegšanas brīvības vai EKL 43. pantā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu, jo ar to ir nostiprināts *OPAP* monopols un aizliegts tādiem pakalpojumu sniedzējiem kā *Stanleybet*, *William Hill* un *Sportingbet*, kuri ir dibināti citā dalībvalstī, piedāvāt azartspēles Grieķijas teritorijā (šajā ziņā skat. 2010. gada 8. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07 *Stoß* u.c., Krājums, I-8069. lpp., 68. punkts un tajā minētā judikatūra).

22 Tomēr ir jāizvērtē, vai šāds ierobežojums ir pieņemams kā atkāpes pasākums, pamatojoties uz sabiedriskās kārtības, valsts drošības un sabiedrības veselības iemesliem, kuri ir skaidri paredzēti EKL 45. un 46. pantā, kas piemērojami šajā jomā saskaņā ar EKL 55. pantu, vai atbilstoši Tiesas judikatūrai pamatots ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem (2012. gada 19. jūlija spriedums lietā C-470/11 Garkalns, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

23 Atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai ierobežojumus azartspēļu darbībai var pamatot tādi primāri vispārējo interešu iemesli kā patērētāju aizsardzība, kā arī krāpšanas un pilsoņu pamudināšanas uz pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar spēlēm novēršana (iepriekš minētais spriedums lietā Garkalns, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Šajā saistībā Tiesa ir atkārtoti atzinusi, ka azartspēļu tiesiskais regulējums ir viena no jomām, kurā dalībvalstu starpā pastāv ievērojamas atšķirības morāles, reliģijas un kultūras aspektos. Tā kā šajā jomā Kopienā nav veikta saskaņošana, tad katrai dalībvalstij pašai šajās jomās atbilstoši savai vērtību skalai ir jāizvērtē attiecīgo interešu aizsardzībai izvirzāmās prasības (2009. gada 8. septembra spriedums lietā C-42/07 *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, Krājums, I-7633. lpp., 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

25 Šajā lietā saistībā ar mērķiem, kas tika deklarēti kā mērķi, kuri tiek sasniegti ar pamatlietās apspriesto tiesisko regulējumu, proti, azartspēļu piedāvājuma ierobežošana un ar šīm spēlēm saistītās noziedzības apkarošana, ierobežojot šīs spēles ar kontrolētu ekspansiju, ir jāatgādina, ka tie ir vieni no mērķiem, kuri saskaņā ar judikatūru ir atzīti par tādiem, kuri var attaisnot pamatbrīvību ierobežojumus azartspēļu jomā (šajā ziņā skat. 2012. gada 16. februāra spriedumu apvienotajās lietās C-72/10 un C-77/10 *Costa* un *Cifone*, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 Tomēr to mērķu identificēšana, kuri faktiski tiek sasniegti ar valsts tiesisko regulējumu, lietā, kuru Tiesa izskata saskaņā ar LESD 267. pantu, ir iesniedzējtiesas kompetencē (šajā ziņā skat. 2011. gada 15. septembra spriedumu lietā C-347/09 *Dickinger* un *Ömer*, Krājums, I-8185. lpp., 51. punkts).

27 Turklāt ir jāatgādina, ka dalībvalstu noteiktajiem ierobežojumiem ir jāatbilst no Tiesas judikatūras izrietošajām samērīguma prasībām un tie ir jāpiemēro nediskriminējošā veidā. Tādējādi valsts tiesiskais regulējums var nodrošināt izvirzītā mērķa sasniegšanu tikai tad, ja tas patiešām atbilst rūpēm to sasniegt saskanīgā un sistemātiskā veidā (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Liga Portuguesa de Futebol Profissional* un *Bwin International*, 59.–61. punkts un tajos minētā judikatūra).

28 Tikai apstāklis, ka dalībvalsts ir izvēlējusies citu aizsardzības sistēmu nekā cita dalībvalsts, nevar ietekmēt vērtējumu par šīs sistēmas nepieciešamību un attiecīgo tiesību normu samērīgumu. Šie aspekti ir jāvērtē tikai atkarībā no mērķiem, kurus izvirzījušas attiecīgās dalībvalsts kompetentās iestādes, un no aizsardzības līmeņa, kuru tās paredzējušas ieviest (2012. gada 12. jūlija spriedums lietā C-176/11 *HIT* un *HIT LARIX*, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 Tādēļ, kā Tiesa ir atzinusi savā judikatūrā, dalībvalstij, kura tiecas nodrošināt īpaši augsta līmeņa aizsardzību, var būt pamats uzskatīt, ka tikai ekskluzīvu tiesību piešķiršana vienai organizācijai, kas ir pakļauta stingrai valsts iestāžu kontrolei, var tām ļaut kontrolēt riskus, kas ir saistīti ar azartspēļu

nozari, un sasniegt mērķi novērst pamudināšanu uz pārmērīgiem izdevumiem saistībā ar spēlēm, kā arī pietiekami efektīvi cīnīties pret atkarību no tām (skat. 2011. gada 30. jūnija spriedumu lietā C-212/08 *Zeturf*, Krājums, I-5633. lpp., 41. punkts).

30 Valsts iestādēm – ciktāl tās ievēro iepriekš minēto samērīguma prasību – ir atļauts uzskatīt, ka fakts, ka tām kā organizācijas, kurai ir uzticēts monopols, kontrolētājām ir papildu līdzekļi, kuri tām ļauj ietekmēt tās darbību papildus regulējošiem mehānismiem un likumā noteiktai uzraudzībai, tām var nodrošināt labāku azartspēļu piedāvājuma kontroli un labākas efektivitātes garantijas to politikas īstenošanā, nekā tas būtu gadījumā, ja šīs darbības veiktu konkurējoši privāti pakalpojuma sniedzēji, pat ja uz tiem attiektos atļauju sistēma un kontroles un sankciju sistēma (iepriekš minētais spriedums lietā *Zeturf*, 42. punkts).

31 Attiecībā uz pirmo mērķi par azartspēļu piedāvājuma ierobežošanu, kurš minēts šī sprieduma 25. punktā, valsts tiesām, īpaši ņemot vērā konkrētus attiecīgā ierobežojošā tiesiskā regulējuma piemērošanas noteikumus, ir jāpārliecinās, ka tas patiešām atbilst rūpēm samazināt spēļu iespējas un saskaņoti un sistemātiski ierobežot darbības šajā jomā (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Garkalns, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Šajā kontekstā iesniedzējtiesa ir tiesīga ņemt vērā dažādu *OPAP* regulējumu raksturojošo informāciju un veidu, kādā šī organizācija darbojas praksē, – informāciju, kura tika minēta lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, – kā, piemēram, to, ka *OPAP* ir piešķirtas atsevišķas tiesības un priekšrocības attiecībā uz tās organizēto azartspēļu reklāmu, vai arī to, ka maksimālo ieguldījumu noteiks par biļeti, nevis par spēlētāju. Tomēr iesniedzējtiesa ir tā, kurai ir jānosaka, vai ar šādu vai jebkuru citu informāciju, kura šķistu nozīmīga šajā jautājumā, var secināt, ka pamatlietās apspriestais tiesiskais regulējums neizpilda šī sprieduma iepriekšējā punktā atgādinātās prasības.

33 Attiecībā uz otro mērķi apkarot ar azartspēlēm saistīto noziedzību iesniedzējtiesai, ņemot vērā tostarp azartspēļu tirgus attīstību valsts līmenī, ir jāpārbauda, vai valsts kontrole, kurai monopoluzņēmuma darbības ir pakļautas, tiek faktiski īstenota, lai saskaņoti un sistemātiski sasniegtu mērķus, kādiem par labu šādam uzņēmumam ir izveidota ekskluzīvu tiesību sistēma (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Zeturf*, 62. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka iesniedzējtiesai šīs valsts kontroles efektivitāte ir jāizvērtē, ņemot vērā to, ka tik ierobežojošs pasākums kā monopols arī ir jāpakļauj striktai valsts iestāžu kontrolei (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Zeturf*, 58. punkts).

35 Lai arī atsevišķa lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu minētā informācija, it īpaši tas, ka *OPAP* ir biržā kotēta akciju sabiedrība, un vērtējums, ka Grieķijas valsts kontrolē *OPAP* tikai virspusēji, varētu nozīmēt, ka šajā gadījumā varētu būt, ka nav izpildītas šī sprieduma 33. un 34. punktā minētās prasības, tomēr iesniedzējtiesa ir tā, kurai ir jāizvērtē, vai tā tas ir šajā gadījumā, ņemot vērā iepriekš minēto un jebkuru citu informāciju, kura šķiet nozīmīga šajā jautājumā.

36 Ņemot vērā visus šos apsvērumus, uz pirmo un otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka EKL 43. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietās, saskaņā ar kuru ekskluzīvas tiesības saistībā ar azartspēļu norises nodrošināšanu, pārvaldību, organizēšanu un rīkošanu ir piešķirtas vienam uzņēmumam, ja, pirmkārt, šis tiesiskais regulējums patiešām neatbilst rūpēm samazināt spēļu iespējas un saskaņoti un sistemātiski ierobežot darbības šajā jomā un, otrkārt, ja netiek nodrošināta stingra valsts iestāžu kontrole pār azartspēļu nozares ekspansiju tikai, ciktāl tas ir nepieciešams, lai apkarotu ar šīm spēlēm saistīto noziedzību, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

Par trešā jautājuma pirmo un otro daļu

37 Atbilstoši trešā jautājuma pirmās daļas formulējumam iesniedzējtiesa vēlas būtībā noskaidrot, vai valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu organizēšanas jomā nesaderības ar Līguma noteikumiem par pakalpojumu sniegšanas brīvību un brīvību veikt uzņēmējdarbību gadījumā valsts iestādes pārejas periodā var pārtraukt izskatīt pieteikumus, kuri tiek apspriesti pamatlietās un kuri attiecas uz atļauju piešķiršanu azartspēļu nozarē.

38 Tiesa šajā ziņā jau ir lēmusi, ka, ievērojot tieši piemērojamu Savienības tiesību pārākumu, valsts tiesisko regulējumu par azartspēļu jomā esošu valsts monopolu, kurā saskaņā ar valsts tiesas veikto konstatējumu ir ietverti ierobežojumi, kuri neatbilst brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai, jo ar minētajiem ierobežojumiem saskaņotā un sistemātiskā veidā netiek ierobežotas derības, nevar turpināt piemērot pārejas periodā (2010. gada 8. septembra spriedums lietā C-409/06 *Winner Wetten*, Krājums, I-8015. lpp., 69. punkts).

39 Tādējādi uz trešā jautājuma pirmo daļu ir jāatbild, ka valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu organizēšanas jomā nesaderības ar Līguma noteikumiem par pakalpojumu sniegšanas brīvību un brīvību veikt uzņēmējdarbību gadījumā valsts iestādes pārejas periodā nevar pārtraukt izskatīt pieteikumus, kuri tiek apspriesti pamatlietās un kuri attiecas uz atļauju piešķiršanu azartspēļu nozarē.

40 Ņemot vērā uz trešā jautājuma pirmo daļu sniegto atbildi, šī jautājuma otrā daļa nav jāizvērtē.

Par trešā jautājuma trešo daļu

41 Atbilstoši trešā jautājuma trešās daļas formulējumam iesniedzējtiesa vēlas būtībā noteikt, ņemot vērā uz iepriekšējiem jautājumiem sniegtās atbildes, kritērijus, pamatojoties uz kuriem kompetentajām valsts iestādēm ir jāizskata tādi pieteikumi par atļaujas [izsniegšanu] kā pamatlietās apspriestie, un kādas sekas izriet no iespējamā atteikuma piešķirt pārejas periodu attiecībā uz šādu pieteikumu par atļaujas [izsniegšanu] izskatīšanas procedūras iznākumu.

42 Nenoliedzami no šī sprieduma 38. punkta izriet, ka tieši piemērojamu Savienības tiesību pārākuma princips nepieļauj pārejas perioda piešķiršanu šajā gadījumā.

43 Tomēr vēl ir jānoskaidro, vai iespējamā attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma atzīšana par nesaderīgu ar EKL 43. un 49. pantu, kā arī atteikums piešķirt pārejas periodu nozīmē uzlikt pienākumu valsts iestādēm izdot prasītās atļaujas, kuras tiek apspriestas pamatlietās, izskatīšanas procedūras beigās.

44 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka šajā īpašajā azartspēļu organizēšanas jomā valsts iestādēm ir pietiekama novērtējuma brīvība, lai noteiktu prasības, kas ir nepieciešamas patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzībai, un, ciktāl Tiesas judikatūrā minētie nosacījumi turklāt tiek ievēroti, katras dalībvalsts ziņā ir novērtēt, vai saistībā ar tās izvirzītajiem leģitīmajiem mērķiem ir pilnīgi vai daļēji jāaizliedz ar spēlēm un derībām saistītās darbības vai tikai tās jāierobežo un šādā nolūkā ir jāparedz vairāk vai mazāk stingri pārraudzības pasākumi (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Garkalns, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 Tāpat nav strīda par to, ka atšķirībā no brīvas un neizkropļotas konkurences ieviešanas tradicionālajā tirgū šādas konkurences piemērošanā ļoti īpašajā azartspēļu tirgū, proti, starp vairākiem uzņēmējiem, kuriem atļauts piedāvāt vienas un tās pašas azartspēles, radītu kaitējumu, kas saistīts ar to, ka šie uzņēmēji sacenstos ar izdomas spēju, lai padarītu savus piedāvājumus atraktīvākus par to konkurentiem, un tādā veidā tiktu palielināti ar spēlēm saistītie patērētāju izdevumi, kā arī viņu atkarības riski (šajā ziņā skat. 2010. gada 3. jūnija spriedumu lietā C-203/08 *Sporting Exchange*, Krājums, I-4695. lpp., 58. punkts).

46 Tādējādi ir jākonstatē, ka atteikums piešķirt pārejas periodu valsts tiesiskā regulējuma nesaderības ar EKL 43. un 49. pantu gadījumā uzreiz nerada attiecīgās dalībvalsts pienākumu liberalizēt azartspēļu tirgu, ja tā uzskatītu, ka šāda liberalizācija nav savienojama ar patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmeni, kuru šī dalībvalsts vēlas nodrošināt. Saskaņā ar šobrīd spēkā esošajām Savienības tiesībām dalībvalstis var veikt pastāvoša monopola reformu, lai to padarītu saderīgu ar Līguma noteikumiem, it īpaši, to pakļaujot efektīvai un stingrai valsts iestāžu kontrolei.

47 Katrā ziņā, ja attiecīgā dalībvalsts uzskatītu, ka pastāvoša monopola reforma, lai to padarītu saderīgu ar Līguma noteikumiem, nav iespējama un ka azartspēļu tirgus liberalizācija vislabāk atbilst patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmenim, kuru tā vēlas nodrošināt, tai ir jāievēro Līgumu pamatnoteikumi, tostarp EKL 43. un 49. pants, vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas pilsonības dēļ principi, kā arī no tiem izrietošais pārskatāmības pienākums (šajā ziņā skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Costa* un *Cifone*, 54. punkts un tajā minētā judikatūra). Šādā gadījumā iepriekšējas administratīvās atļaujas kārtības attiecībā uz atsevišķu azartspēļu veidu piedāvājumu ieviešanai šajā dalībvalstī ir jābalstās uz objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem, lai ierobežotu valsts iestāžu novērtējuma brīvības izmantošanu tādējādi, ka tā nevar tikt izmantota ļaunprātīgi (šajā ziņā skat. 2010. gada 8. septembra spriedumu lietā C-46/08 *Carmen Media Group*, Krājums, I-8149. lpp., 90. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Costa* un *Cifone*, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 Ņemot vērā šos apsvērumus, uz trešā jautājuma trešo daļu ir jāatbild, ka pamatlietās esošajos apstākļos kompetentās valsts iestādes var izvērtēt tajās iesniegtos pieteikumus par atļaujas [izsniegšanu] azartspēļu organizēšanai atkarībā no patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmeņa, kuru tās vēlas nodrošināt, bet pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

49 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) EKL 43. un 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietās, saskaņā ar kuru ekskluzīvas tiesības saistībā ar azartspēļu norises nodrošināšanu, pārvaldību, organizēšanu un rīkošanu ir piešķirtas vienam uzņēmumam, ja, pirmkārt, šis tiesiskais regulējums patiešām neatbilst rūpēm samazināt spēļu iespējas un saskaņoti un sistemātiski ierobežot darbības šajā jomā un, otrkārt, ja netiek nodrošināta stingra valsts iestāžu kontrole pār azartspēļu nozares ekspansiju tikai, ciktāl tas ir nepieciešams, lai apkarotu ar šīm spēlēm saistīto noziedzību, kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai;

2) valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu organizēšanas jomā nesaderības ar Līguma noteikumiem par pakalpojumu sniegšanas brīvību un brīvību veikt uzņēmējdarbību gadījumā valsts iestādes pārejas periodā nevar pārtraukt izskatīt tādus pieteikumus, kuri tiek apspriesti pamatlietās un kuri attiecas uz atļauju piešķiršanu azarstpēļu nozarē;

3) pamatlietās esošajos apstākļos kompetentās valsts iestādes var izvērtēt tajās iesniegtos pieteikumus par atļaujas [izsniegšanu] azartspēļu organizēšanai atkarībā no patērētāju un sabiedriskās kārtības aizsardzības līmeņa, kuru tās vēlas nodrošināt, bet pamatojoties uz objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem.

[Paraksti]